

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СВИНАРСТВА І АГРОПРОМІСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Директор Інституту свинарства і АПВ НААН,
доктор сільськогосподарських наук, професор

Олександр ЦЕРЕНЮК
25 вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Освітньо – наукова програма «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Спеціальність – Н2 «Тваринництво»

Галузь знань – Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Освітній ступінь – Третій (доктор філософії)

Полтава - 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня «Доктор філософії» за освітньо-науковою програмою Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, спеціальності Н2 «Тваринництво», галузь знань – Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина» .

«14 серпня» 2025 р. 21 с.

Розробник:

Усанова Людмила Анатоліївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук Полтавського університету економіки і торгівлі .

Робоча програма схвалена та рекомендована до використання Вченою радою Інституту свинарства і АПВ НААН

Протокол № 12 від 25 вересня 2025 р.

Усанова Л.А., 2025 р.

Вступ

Сучасний етап розвитку вищої професійної освіти у вищих навчальних закладах України характеризується кардинальними змінами у системі гуманітарної підготовки студентів. Гуманізація освіти спрямована на інтелектуальний, естетичний та моральний розвиток особистості, підвищення рівня освіченості майбутнього спеціаліста, що є важливою умовою його професійного самовизначення у подальшій трудовій діяльності.

Навчальна дисципліна "Філософія науки" є важливою ланкою у циклі базової підготовки здобувачів освітньо-наукового ступеня "доктор філософії". Філософія науки – самостійна галузь філософських досліджень, яка відокремилась від теорії пізнання в середині ХХ століття. Головне завдання філософії науки – виявлення соціальної та культурної обумовленості наукового знання, його залежності від позанаукових або навіть позараціональних критеріїв. Ця галузь філософії має велику теоретичну і практичну значущість для студентів (аспірантів), які здобувають освітньо-науковий ступінь "доктор філософії", що дозволяє випускникові активно включатися в педагогічну, управлінську, технічну, технологічну та наукову діяльність.

Зміст дисципліни спрямований на розгляд основних проблем сучасної науки, серед яких питання наукової раціональності, науки як соціокультурного феномена, наукових революцій, наукових картин світу, наукового ідеалу, сучасних методологічних програм і принципів. Програма орієнтує майбутнього фахівця на те, що поряд зі знаннями про об'єкти науки формує знання про методи, принципи, прийоми наукової діяльності, специфічні стилі наукового мислення. Основною метою викладання навчальної дисципліни "Філософія науки" є формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" сучасного наукового світогляду, опанування плюральної методології дослідницьких програм і усвідомлення системно-методологічних (культурних, політичних, соціально-економічних, когнітивно-пізнавальних тощо) проблем, що безпосередньо або побічно пов'язані з прогресом науки і технологій та розвитком техногенної цивілізації в цілому.

Вирішення цих завдань передбачає втілення нових освітніх технологій, оновлення організаційних і методичних форм активізації евристичного потенціалу студентів, тож з цією метою розроблена Робоча програма дисципліни «Філософія науки» для аспірантів Інституту свинарства і АПВ НААН України.

1. Опис дисципліни «Філософія науки»

Зміст	Денна форма навчання
1.Освітній ступінь	доктор філософії
2.Кількість кредитів ЄКТС	4
3.Кількість модулів	2
4.Нормативна (варіативна) у відповідності до навчального плану:	денна нормативна
5.Курс	1
6.Семестр	1
7.Загальна кількість годин денна	120 год.
• лекції	20 год.
• семінарські заняття	20 год.
• самостійна робота	80год.
• вид підсумкового контролю	Іспит

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік навчальних дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної (наукової) програми: навчальні дисципліни гуманітарного циклу.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами філософії наукового пізнання, формування знань у галузі філософії і методології науки, знайомство з практичним застосуванням науково-методологічних знань у майбутній професійній діяльності.

Основні завдання навчальної дисципліни: поглиблення, розширення, інтеграція знань з дисципліни; ознайомлення з основними напрямками та актуальною проблематикою філософії науки, а також, понятійним апаратом методології науки; систематизація знання щодо історико-філософського контексту філософії науки як розділу філософії; аналіз особливостей філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі; формування культури науковця як складової частини високого рівня професіоналізму.

Об'єктом навчальної дисципліни є наука як соціальний інститут і засіб отримання об'єктивного, раціонального, вірогідного знання про навколишній світ.

Предметом навчальної дисципліни є загальні логіко-методологічні закономірності розвитку науки та її соціальні функції у сучасній цивілізації.

Програма містить наступні змістовні модулі:

Модуль 1. Наука як феномен культури;

Модуль 2. Методологія науки.

У кожному модулі пропонуються лекційні та практичні заняття, завдання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури.

Компетентності:

ЗК 1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми тваринництва, включаючи технології виробництва і переробки продукції тваринництва на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

ЗК 3. Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

СК 2. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у технології виробництва і переробки продукції тваринництва

Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії має:

Знати (володіти компетенціями):

- призначення, зміст та функції науки як соціального інституту;
- загальні закономірності розвитку науки, структуру та рівні наукового пізнання;
- основні методологічні і світоглядні проблеми, що виникають в сучасній науці;
- динаміку науково-технічного розвитку в широкому соціокультурному контексті;
- науки як соціального та когнітивного феномена.
- Застосовувати концептуально-понятійний апарат і термінологію філософії науки до власних досліджень;
- Свідомо формулювати проблеми і завдання конкретного наукового дослідження в професійній сфері (соціально-економічні науки), оволодіти методологічними прийомами висунення наукових гіпотез, їхньої перевірки і побудови наукової теорії.

Вміти, володіти навичками (володіти компетентностями):

- на основі теоретичного знання в галузі філософії та методології науки виробити самостійний критичний стиль мислення, формувати власну світоглядну позицію, застосовувати набуті філософсько-методологічні знання в подальшій науковій та викладацькій діяльності;
- свідомо формулювати проблеми і завдання конкретного наукового дослідження в професійній сфері (соціально-економічні науки), оволодіти методологічними прийомами висунення наукових гіпотез, їхньої перевірки і побудови наукової теорії;
- формувати дослідницьке поле власного наукового дослідження у відповідності до сучасної парадигми наукового знання;
- Вміння аналізувати інформацію подану в різних наукових джерелах та формувати на їхньому тлі власну дослідницьку позицію;
- виявляти евристичні можливості та межі наукової методології, вміння використовувати релевантний дослідницький інструментарій;

- критично осмислювати події та явища наукового життя, використовувати філософську рефлексію для формування власної світоглядної позиції.

4. Програма навчальної дисципліни «Філософія науки»

Модуль 1. Наука як феномен культури

Тема 1. Наука як культурно-цивілізаційний феномен.

Виникнення передумов наукових знань в Стародавньому світі. Зародження і розвиток класичної науки. Проблема демаркації науки. Демаркація науки першого і другого порядку. Міфологія і демаркація науки. Динаміка наукового знання. Некласична, постнекласична наука. Багатоманітність форм знання. Наукове і позанаукове знання. Наукове знання як система, його особливості і структура. Наука і суспільство. Наука, людина, повсякденність. Наука як відповідь на людські потреби. Етика науки.

Тема 2. Еволюція науки.

Предмет «Філософії науки». Специфіка співвідношення філософії та науки. Наукові картини світу як складова засад науки. Наукова картина світу, її функції: картина світу як онтологія, як форма систематизації знання, як дослідницька програма. Історичний ракурс проблеми наукової картини світу. Світоглядне значення наукової картини світу. Механістична, електординамічна, квантово-релятивістська картини світу.

Наука і практика. Формування науки як професійної діяльності. Виникнення дисциплінарно-організованої науки. Плюралізм філософських систем як основна проблема дисципліни «Філософія науки». Позитивізм. Неопозитивізм. Постпозитивізм. Особливості філософії науки кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Тема 3. Наука як соціальний інститут.

Різні підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань (від рукописних видань до сучасного комп'ютера). Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові співтовариства та їх історичні типи: республіка вчених (XVII – XVIII ст.), наукові співтовариства епохи дисциплінарно організованої науки (XIX – XX ст.); формування міждисциплінарних співтовариств науки ХХ сторіччя. Наукові школи. Підготовка наукових кадрів.

Комп'ютеризація науки та її соціальні наслідки. Наука й економіка. Наука і влада. Проблема секретності й закритості наукових досліджень і державного регулювання науки. Політизована наука.

Тема 4. Глобальні проблеми людства і сучасна наука.

Суть і зміст глобальних проблем. Проблема людини як фокус усіх глобальних проблем. Сучасна екологічна криза та об'єктивний зміст

екологічного імперативу. Необхідність екологізації світогляду людей і всієї соціальної практики. Формування соціоекології та етики довкілля. Необхідність переходу від ринкової економіки до екологічної її моделі. Методологічне значення екологізації науки. Концепція сталого розвитку суспільства. Роль науки у вивченні та розв'язанні глобальних проблем. Ноосферна стратегія сталого розвитку. Концепція трансгуманізму і еволюційне майбутнє людини.

Тема 5. Технічне знання і його специфіка.

Техніка, технологія, технікознавство. Єдність пізнавальної та перетворювальної функцій у технічному знанні. Синтетичний характер технікознавства. Фундаментальні і прикладні дослідження. Комплексні науково-технічні дисципліни. Формування загальнотехнічного рівня наукової методології. Технічні дисципліни і соціальна практика.

Науково-технічна революція та особливості сучасної науки. Сутність НТР, її унікальність в історії людства та часові межі. Соціальні наслідки НТР, їх зв'язок з характером економіки суспільства. НТР і природа людини. Основні тенденції розвитку науки на межі ХХ-ХХІ ст.

Модуль 2. Методологія науки

Тема 6. Філософські основи біології, екології та біоетики.

Філософія сучасної біології: єдність наукових, філософських та етичних ракурсів. Філософсько-світоглядні аспекти розв'язання екологічної кризи. Філософське осмислення біоетики. Біоетика в організмі сучасної науки. Розширення проблематики: від суто етичних проблем до різноманіття екологічної філософії. Основні аспекти нової галузі в системі філософського знання. Екологічна філософія та екологізація суспільства.

Методологічне значення екологізації науки. Екологізація освіти у перспективах розвитку суспільства. Відсутність соціоекологічного аспекту у традиційній філософській спадщині. Зародження екологічної етики та її специфіка. Біоетика в організмі сучасної науки. Розширення проблематики: від суто етичних проблем до різноманіття екологічної філософії.

Тема 7. Наукова методологія та її рівні.

Метод і методологія в науці. Емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання, їх основні методи. Форми наукового знання. Основні рівні сучасної наукової методології: філософський, спеціально-науковий, регіональний, загальнонауковий. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження і вимоги до наукової теорії. Вимога перевірюваності або принцип спостереження. Вимога максимальної узагальненості теорії або її пояснювальної сили. Вимога передбачувальної сили теорії. Вимога принципової простоти теорії. Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані).

Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон).

Тема 8. Гносеологія та епістемологія.

Класична і неklasична раціональність: розум і культура. Багатоманітність форм раціональності. Раціональність як спосіб ставлення людини до світу. Структура і типологія раціональності. Детермінанти розвитку наукової раціональності. Історичні типи наукової раціональності.

Класичний ідеал раціональності і його втілення в історичному типі раціональності класичної науки. Виявлення обмеженості класичному ідеалу раціональності під час наукової революції початку ХХ століття. Некласична і постнеklasична наукова раціональність.

Наукове знання як складна система, що розвивається. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. Експеримент і спостереження. Емпіричні факти. Теоретичні моделі. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигма. Сучасна філософія науки на шляху до нового розуміння наукової раціональності.

Тема 9. Динаміка та закономірності зростання наукового знання.

Особливості й парадокси процесу наукового пізнання. Моделі еволюції (зростання) наукового знання. Еволюційно-епістемологічна модель зростання наукового знання Карла Поппера. Модель науково-дослідницької програми Імре Лакатоса. Модель мережевої організації теоретичного знання Лоуренса (Ларрі) Лаудана. Дисциплінарно-парадигмальна модель організації та еволюції науки Т. Куна. Модель епістеми Мішеля Фуко. Модель концептуальних популяцій Стівена Тулміна. Модель епістемологічного анархізму Пола Фейрабенда.

Соціологічні моделі еволюції науки (теоретична соціологія науки). Проблемно-трансдисциплінарна модель еволюції наукового знання Х. Новотні та Майкла Гіббонса. Загальна характеристика статичної сучасної науки. Постакадемічна фаза еволюції науки та механізм соціальної детермінації процесу наукового пізнання.

Тема 10. Праксеологія наукових досліджень.

Оприлюднення результатів наукових досліджень. Наукові публікації: поняття, різновиди, основні вимоги. Наукометричні бази даних та показники цитованості науковця. Науковий текст: різновиди, специфіка і структура наукового тексту. Мова і стилістика наукового тексту.

Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Інформаційне забезпечення підготовки й написання дисертації. Інформаційно-пошукові ресурси мережі інтернет. Підготовка докторів філософії та докторів наук в Україні. Нормативні вимоги до змісту й оформлення основних структурних

елементів дисертації. Узагальнені вимоги до організації підготовки та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня докторів філософії в Україні.

5. Структура навчальної дисципліни «Філософія науки».

№ Теми	Зміст	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Наука як феномен культури					
1.	Наука як культурно-цивілізаційний феномен.	12	2	2	8
2.	Еволюція науки.	12	2	2	8
3.	Наука як соціальний інститут.	12	2	2	8
4.	Глобальні проблеми людства і сучасна наука.	12	2	2	8
5.	Технічне знання і його специфіка.	12	2	2	8
Модуль 2. Методологія науки					
6.	Філософські основи біології, екології та біоетики.	12	2	2	8
7.	Наукова методологія та її рівні.	12	2	2	8
8.	Гносеологія та епістемологія.	12	2	2	
9.	Динаміка та закономірності зростання наукового знання.	12	2	2	8
10	Праксеологія наукових досліджень.	12	2	2	8
	Екзамен				
	РАЗОМ	120	20	20	80

6. Теми семінарських занять з дисципліни «Філософія науки».

Теми №	Зміст	Кількість годин
		денна форма
1.	Наука як культурно-цивілізаційний феномен.	2
2.	Еволюція науки.	2
3.	Наука як соціальний інститут.	2
4.	Глобальні проблеми людства і сучасна наука.	2
5.	Технічне знання і його специфіка.	2
6.	Філософські основи біології, екології та біоетики.	2
7.	Наукова методологія та її рівні.	2
8.	Гносеологія та епістемологія.	2
9.	Динаміка та закономірності зростання наукового знання.	2

10	Праксеологія наукових досліджень.	2
	РАЗОМ	20

7. Теми самостійної роботи з дисципліни «Філософія науки».

Теми №	Зміст	Кількість годин
		денна форма
1.	Наука як культурно-цивілізаційний феномен.	8
2.	Еволюція науки.	8
3.	Наука як соціальний інститут.	8
4.	Глобальні проблеми людства і сучасна наука.	8
5.	Технічне знання і його специфіка.	8
6.	Філософські основи біології, екології та біоетики.	8
7.	Наукова методологія та її рівні.	8
8.	Гносеологія та епістемологія.	8
9.	Динаміка та закономірності зростання наукового знання.	8
10	Праксеологія наукових досліджень.	8
	РАЗОМ	80

8. Методи навчання з дисципліни «Філософія науки».

Метод навчання – це особлива форма організації навчального процесу і подачі матеріалу. Метод відрізняємо від прийому. Прийом навчання – це лише частина методу, окремий вид роботи викладача зі здобувачами освіти. Сукупність прийомів і технік певного типу - це методика викладання.

При вивченні здобувачами освіти рівня доктор філософії з дисципліни «Філософія науки» використовуємо наступні методи системного підходу організації та проведення занять:

Методи за джерелом подачі і сприйняття навчальної інформації:

- **словесний:** – лекція, розповідь, консультація, бесіда, інструктаж;
- **наочності:** – демонстрація, ілюстрування, спостереження;
- **практичний:** практична робота, конспект, підготовка тез, підготовка презентації, реферату, статті, тез, есе, дослідна, лабораторна робота робота.

Методи за логікою передачі і сприймання навчальної інформації :

аналітичний передбачає мисленеве або практичне розкладання цілого на частини з метою виокремлення суттєвих ознак цих частин;

синтетичний – передбачає теоретичне або практичне поєднання виділених аналізом елементів чи властивостей предмета, явища в одне ціле;

індуктивний – передбачає узагальнення, від часткового до загального;

дедуктивний - забезпечує перехід від загального до часткового, процес переходу від припущень, посилянь до їх наслідків.

Методи за характером пізнавальної діяльності (ступенем самостійності мислення):

- **пояснювально-ілюстративний:** повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації – розповіді, вправи, бесіди з опорою на засвоєння правила, практичної роботи на застосування знань, законів та ін.;
- **репродуктивний:** відтворення за визначеним алгоритмом – переказ прочитаного, вправи за зразком, робота з книгою, аналіз таблиць, моделей за певним правилом;
- **частково-пошуковий** : певні елементи знань повідомляє педагог, а частину здобувачі освіти здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання - евристична бесіда, коментована вправа з формулюванням висновків, творча вправа, лабораторна чи практична роботи та ін.;
- **дослідницький:** передбачає творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку - спостереження, пошук висновків, під час роботи з книгою, письмової вправи з доведенням закономірності, практична і лабораторна роботи (дослідження законів розвитку);
- **проблемного викладу** - постановка проблеми і визначення шляхів її розв'язання під час використання наочних методів проблемно-пошукового типу і проблемно-пошукових вправ.

За системним підходом до навчального процесу:

- **стимулювання і мотивації** - пізнавальні вправи, ігри, навчальні дискусії, створення ситуації інтересу до навчання, створення емоційно-моральних ситуацій. створення ситуації новизни, актуальності; аналіз прикладів з життя; створення ситуації успіху;
- **контролю і самоконтролю** метод регулює контрольно-регулятивну функцію, не відокремлюючи контроль від навчального процесу: усного контролю, письмового контролю, лабораторного контролю,
- **самостійної роботи вдома:** самостійна робота без контролю викладача
- **робота під керівництвом викладача:** самостійна робота в аудиторії.

Інтегровані методи: сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій, спрямованих на формування цілісної картини на основі об'єднання навчального матеріалу з різних галузей

- **метод проєктів** - спрямований на отримання здобувачами освіти знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.
- **тренінгові методи** – інтерактивні методи навчання, націлені на усвідомлення нових знань, орієнтовані на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки та практичне застосування отриманих

знань, максимально активуючи учасників до взаємообміну досвідом та використання ефективної групової взаємодії.

9. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
<p>ПРН 1. Володіти гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями; формулювати ідеї і концепції з метою використання в роботі різного спрямування.</p>	<p>лекція, розповідь-пояснення, бесіда проблемно-пошукового характеру, обговорення навчальних теоретичних питань; ілюстрування;</p> <p>робота з навчально-методичною літературою аналітичний, порівняння, узагальнення, виокремлення основного;</p> <p>методи стимулювання, мотивації й обов'язку (роз'яснення мети навчального предмета, висування вимог до вивчення предмета), оперативний контроль мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій дистанційне навчання)</p>	<p>ведення конспекту; опитування, участь у дискусіях; розв'язування тестів; виконання завдань самостійної роботи;</p> <p>підготовка реферативних доповідей з мультимедійними презентаціями;</p>
<p>ПРН 2. Використовувати методологію системного аналізу під час дослідження процесів та явищ у тваринництві, розробленні інноваційних технологій виробництва та переробки продукції тваринництва</p>	<p>методи стимулювання, мотивації й обов'язку (роз'яснення мети навчального предмета, висування вимог до вивчення предмета), оперативний контроль мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій дистанційне навчання)</p>	<p>ведення конспекту; опитування, участь у дискусіях; розв'язування тестів; виконання завдань самостійної роботи; підготовка реферативних доповідей з мультимедійними презентаціями</p>

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні	Відсоток у	Максимальна	Мінімальний
-----------	------------	-------------	-------------

результати навчання	підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	кількість балів	пороговий рівень оцінок, балів
ПРН 1.	50	50	30
ПРН 2.	50	50	30
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Форми оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання									
	Ведення конспекту		Опитування, участь у дискусіях		Розв'язування тестів		Виконання самостійної роботи		Реферат, мультимедійна презентація	
	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Мінімальна кількість балів
ПРН 1	6	10	2	3	2	3	6	10	2	3
ПРН 2	8	12	3	5	4	6	8	12	3	5

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Форма контролю знань успішності здобувачів вищої освіти, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	всі питання конспекту розкриті у повному обсязі відповідно до плану з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, організовує процес навчання й самоосвіти на високому рівні
1	конспект не повний, зміст питань, зазначені у плані, занотовані не в повному обсязі, занотовані фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, організовує процес навчання й самоосвіти на середньому рівні
0	конспект, організовує процес навчання й самоосвіти на низькому рівні, очікувані результати навчання відсутні.

Опитування, участь у дискусіях (0-4 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувай вищої освіти ґрунтовно й послідовно викладає вивчений навчальний матеріал з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності; обґрунтовує власні думки; ефективно працює з інформацією, застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій, наводить необхідні приклади, аргументує їх; активно співпрацює з колегами, бере участь у дискусіях, диспутах; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови;
1,5	здобувай вищої освіти ґрунтовно й послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, але припускається незначних помилок, які самостійно виправляє після зауважень викладача; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності, ефективно працює з інформацією, застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій з допомогою викладача, наводить необхідні приклади, аргументує їх; співпрацює з колегами, бере участь у дискусіях, диспутах; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови;
1	здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, але демонструє знання навчального матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує власні думки; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності, з інформацією працює не ефективно, пов'язує теоретичний матеріал з практичними вміннями лише з допомогою викладача; співпрацює з колегами та участь у дискусіях, диспутах бере не охоче; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді;
0,5	здобувач вищої освіти не виявляє знань більшої частини навчального матеріалу, не завжди розуміє фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, допускає суттєві помилки, що можуть спотворювати зміст питань; не демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки, з інформацією працює не ефективно, відчуває труднощі під час добору прикладів та поєднання теорії з практичними навичками; співпрацює з колегами неохоче, допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді;
0	відповідь відсутня або здобувач вищої освіти не розуміє фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, з інформацією працює не ефективно, не співпрацює з колегами, не бере участь у дискусіях; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови, очікувані результати навчання не демонструє.

Розв'язування тестів (0-14 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
12-14	Із 14 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 12-14 питань, що демонструє високий рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
9-11	Із 14 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 9-11 питань, що демонструє середній рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
5-8	Із 14 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 5-8 питань, що демонструє достатній рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
1-4	Із 14 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 1-4 питання, що демонструє низький рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
0	Із 14 запропонованих завдань правильної відповіді немає, або тестові завдання здобувачем вищої освіти не вирішувалися, очікувані результати навчання відсутні.

Виконання завдань самостійної роботи (0-2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобував вищої освіти застосовує навички самостійної роботи, демонструє високий рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності, ефективно працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, завдання самостійної роботи з теми виконані відповідно до методичних рекомендацій.
1	здобувач вищої освіти застосовує навички самостійної роботи, демонструє достатній рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності, ефективно працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, завдання самостійної роботи з теми виконані відповідно до методичних рекомендацій, але завдання самостійної роботи з теми виконані не всі, або мають неточності чи незначні помилки.
0	здобувач вищої освіти не застосовує навички самостійної роботи, демонструє низький рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності, не ефективно працює з інформацією:

	не добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, не аналізує й не інтерпретує її, не впорядковує, не класифікує й не систематизує, завдання самостійної роботи не виконані, або виконані неправильно.
--	--

Реферат (0-6 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
5-6	виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; дані правильні відповіді на додаткові питання; демонструє ефективну роботу з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, в процесі доповіді демонструє високий рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
3-4	основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки; не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; вимоги щодо оформлення реферату дотримані; демонструє ефективну роботу з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, але на додаткові питання дані неповні відповіді; здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє середній рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
1-2	є істотні відступи від вимог до реферування, зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; висновки відсутні; з інформацією працює не ефективно, здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє достатній рівень фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності,.
0	реферативна робота не відповідає вимогам до написання, здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє низький рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності, робота з інформацією не ефективна, або реферативна робота невиконана.

Мультимедійна презентація (0-7 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
6-7	у презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, є власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації - у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно із розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; здобувач вищої освіти демонструє вміння критично мислити у сфері професійної діяльності; презентація характеризується оригінальністю з дотриманням вимог професійної комунікації.
4-5	презентація має чіткі цілі, відповідні завдання з теми; представляє собою інформацію з різноманітних джерел, структуровану у формі опорного конспекту, зрозумілу для аудиторії; зроблений акцент на важливих питаннях; здобувач вищої освіти демонструє розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; вміння критично мислити у сфері професійної діяльності навички професійної комунікації.
2-3	презентація сфокусована на темі, але не висвітлює її змісту; наявна певна організаційна структура; можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але незначні, програмні результати навчання демонструє на низькому рівні.
0	презентація не відповідає вимогам або не виконана, очікувані результати навчання відсутні.

Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом *екзамен*.

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи студентів						
	Конспект	Усне опит та участь у дискусіях	Тести	Реферат	Сам.роб.	Екзамен	Разом по темі
Тема 1 Наука як культурно-цивілізаційний феномен.	2	2	14	6	2	-	6
Тема 2 Еволюція науки.	2	2			2	-	6
Тема 3 Наука як соціальний інститут.	2	2			2	-	6
Тема 4 Глобальні проблеми людства і сучасна наука.	2	2			2	-	6
Тема 5 Технічне знання і його специфіка.	2	2			2	-	6
Тема 6 Філософські основи біології,	2	2			2	-	6

екології та біоетики.							
Тема 7 Наукова методологія та її рівні.	2	2			2	-	6
Тема 8 Гносеологія та епістемологія.	2	2			2	-	6
Тема 9 Динаміка та закономірності зростання наукового знання.	2	2			2	-	6
Тема 10 Праксеологія наукових досліджень.	2	2			2	-	6
Екзамен						20	20
Разом	20	20	14	6	20	20	100

11. Схема нарахування балів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

12. Рекомендована література з дисципліни «Філософія науки»

Основна література:

1. Бабаєв В.М., Пономарьов О.С. Соціальне пізнання: монографія. Х.: ХНУМГ, 2014. - http://www.kpi.kharkv.ua/archive/articles/pnmarev/0_2.pdf
2. Готинян-Журавльова В.В. Методичні вказівки до курсу «Сучасна філософія науки». – Одеса: ОНУ, 2014, 47 с. - <http://philsf.nu.edu.ua/elb/metdichki/gtinyan/metd1.pdf>
3. Добронравова І. С. Практична філософія науки = Практическая философия науки = Practical philosophy of science: [зб. наук. пр.]. Київ; Суми: Університетська книга, 2017. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/bibli/Ddr-phil-2017.pdf>

4. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.
<http://www.repsitry.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17865/3/2017%20-%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%20%D0%9E%20%D0%9D%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%20%D0%A4.pdf>
5. Лебедев С.А. Курс лекций по философии науки. Учебное пособие. М.: МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2014.- <http://www.baumanpress.ru/bks/490/490.pdf>
6. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / За ред. І. С. Добронравової, О. В. Руденко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/bibli/Methdl.pdf>
7. Петінова О. Б. Філософія науки: навч. посіб. Одеса, 2018. https://unisprt.edu.ua/sites/default/files/vseDcumentifilsiya_ta_metdigiya_nauku.pdf
8. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки: навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. <https://vlp.cm.ua/nde/15148>
9. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції – Х.: Парapan, 2014. - <http://arhe.cm.ua/prduct/flsfja-nauki-naprijamitemi-kncerc/>
10. Семенюк Е.С. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2017.
<https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilvepdf-compressed.pdf>
11. Стежко З.В., Стежко Г.П. та ін. Філософія в короткому викладі. Кропивницький: Вид. 2-е, доп., 2020, -
<http://www.samprdav.cm/bks/sell/100460-filsiia-v-krtkmu-vikladiz>
12. Ханстантинов В.О. Філософські проблеми біології: курс лекцій. – Миколаїв: МНАУ, 2016.
http://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2273/1/Khanstantynv_2016.pdf
13. Ханстантинов В. О. Філософія науки: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017.
http://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2176/1/Filsiya_nauky_kurs_lectsiy.pdf
14. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник Харків: ХНУРЕ, 2017. –
<http://penarchive.nure.ua/handle/document/7072>
15. Н. Scientific Methd. The Stanfrd Encyclopedia f Philsphy 2016. - <http://plat.stanfrd.edu/archives/sum2016/entries/scientific-methd>
16. Wagenknecht S. Empirical Philsphy f Science: Intrducing Qual-itative Methdsint Philsphy f Science. Empirical Philsphy f Science. N.-Y.: SpringerInternatinal Publishing. 2015. Pages 1-10
<https://www.springer.cm/gp/bk/9783319185996>

Додаткова література

Першоджерела

1. Аристотель. Метафизика // Соч.: В 4 т. — М., 1976. — Т. 1.
<http://www.philsphy.ru/library/sbranie-schineniy-v-4-tmakh-tm-1/>
2. Бэкон Ф. Новый Органон // Соч.: В 2 т. — М., 1972. — Т. 2
<http://www.philsphy.ru/library/schineniya-v-2-kh-tmakh-tm-2/>
3. Бройль Луи де. По тропам науки. Пер. с фран. М.: Ин. л-ри, 1962. -
https://www.eduspb.cm/public/bks/hist_phys/de_bryl_1._p_tram_nauki_1962.pdf
4. Вітгенштейн Л. Tractatus lgic-filfsicus. Філософські дослідження. - Київ: Основи, 1995.
http://shrn1.chtyv.rg.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filfski_dslidzhennia.pdf
5. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. М.: Прогресс. 1988. -
http://yank.lib.ru/bks/philsph/gadamer-istina_i_metd.pdf
6. Декарт Р. Рассуждения о методе, чтобы всемерно исправлять свой разум и доискывать истину в науках. // Декарт Р. Соч. в 2-х томах, - М., 1989. - Т.1.
<https://gtmarket.ru/labratry/basis/3698>
7. Кант И. Прологомены ко всякой метафизике, могущей возникнуть в смысле науки // Кант И. Соч. в 6-ти т. - М., 1965. Т.4, ч.1.
<http://www.psylib.ukrweb.net/bks/kanti01/index.htm>
8. Кун Т. Структура научных революций. М.: Прогресс. 2003 -
<http://www.bimetrica.tmsk.ru/Kuhn.pdf>
9. Поппер К. Логика научного исследования: М.: Республика, 2005 -
https://platna.net/lad/knigi_p_filfsii/filfsija_nauki_tekhniki/ppper_k_lgika_nauchng_issledvanija/30-1-0-5154
10. Пуанкаре А. О науке. М.: «НАУКА», 1990.
<http://ilib.mcsme.ru/Pincare/-nauke.htm>
11. Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы. – К., 1997.
https://platna.net/lad/knigi_p_filfsii/filfsija_pznaniya/rassel-chelvecheske-pznanie-eg-sfera-i-granitsy
12. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. М: Прогресс, 1986.
https://platna.net/lad/knigi_p_filfsii/pzitivizm/fejerabend_p_izbrannye_trudy_p_metdlgii_nauki/74-1-0-178
13. Холтон Дж. Тематический анализ науки. М.: Прогресс. 1981. -
http://www.lib.tsu.ru/win/dokument/Infr-brazv_prtfel/Khltn_Dzh_-_Tematicheskiy_analiz_nauki_pdf
14. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. — М.: Политиздат, 1991.
https://imwerden.de/pdf/jaspers_smysl_i_naznachenie_istrii_1991.pdf

Сучасні наукові публікації

15. Гончаренко М. С. Синергетичний світогляд сучасного етапу розвитку світу і людини: монографія / М. С. Гончаренко. - Харків: Панов А. М. [вид.], 2017.

16. Ивин А.А. Социальная эпистемология. Человеческое познание в социальном измерении / монография. – М; Берлин: Директ-Медиа, 2017. -

[https://bks.ggle.cm.ua/bks?id=h91fDwAAQBAJ&pg=PA285&lpg=PA285&dq=](https://bks.ggle.cm.ua/bks?id=h91fDwAAQBAJ&pg=PA285&lpg=PA285&dq=%D1%8D%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%82%D)

[0%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%8B&surce=bl&ts=IhmTn](https://bks.ggle.cm.ua/bks?id=h91fDwAAQBAJ&pg=PA285&lpg=PA285&dq=%D1%8D%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%8B&surce=bl&ts=IhmTnTmsN&sig=ACfU3U2hnU03S6UwNIghJRLUGXvX)

[TmsN&sig=ACfU3U2hnU03S6UwNIghJRLUGXvX](https://bks.ggle.cm.ua/bks?id=h91fDwAAQBAJ&pg=PA285&lpg=PA285&dq=%D1%8D%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%8B&surce=bl&ts=IhmTnTmsN&sig=ACfU3U2hnU03S6UwNIghJRLUGXvX)

[MWg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwj5y_bvlfDpAhXНwKQKNaz0BHQQ6AEwCHESAQAQ#v=nepage&q&f=true](https://bks.ggle.cm.ua/bks?id=h91fDwAAQBAJ&pg=PA285&lpg=PA285&dq=%D1%8D%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%8B&surce=bl&ts=IhmTnTmsN&sig=ACfU3U2hnU03S6UwNIghJRLUGXvX)

17. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі: монографія / В. Г. Кремень; Акад. пед. наук України. - 3-тє вид. -

Київ: Знання, 2018.

18. Ло Джон. После метода: беспорядок и социальная наука. Пер. с англ. М.: Институт Гайдара, 2015. <https://www.iep.ru/ru/dzhn-1-psle-metda-bespriadk-i-stcialnaia-nauka.html>

19. Майков А. В. Наука и внеучные когнитивные практики: Дис. ... канд. филос. наук: 09.00.08. СПб., 2015. - <http://www.dslib.net/filsfia-texniki/nauka-i-vnenauchnye-kgnitivnye-praktiki.html>

20. Онопрієнко В.І., Онопрієнко М.В. Історія, філософія, соціологія науки і технологій: навч. посіб. для магістрантів та аспірантів. – К.:

ДП Інформ.-аналіт. агенство, 2014.

<https://stepscenter.rg.ua/wp-content/uploads/2015/11/BK-SZILG-11-07-2014.pdf>